

YHDISTYKSEN HALLITUKSEN TEHTÄVÄT

Yhdistyksen hallitus on toimeenpaneva elin. Se on yhdistyksen kokouksen valitsema ja sen alainen toimielin, jonka toisaalta tulee hoitaa lain sille nimenomaan määräämät tehtävät toisaalta panna täytäntöön yhdistyksen kokouksen tekemät päätökset.

Yhdistyksen hallitusta voidaan kutsua myös johtokunnaksi tai liitto-, osasto-, piiri-, tms. toimikunnaksi

Hallituksen toiminnasta yleismääräys löytyy yhdistyslaista: "Yhdistyksellä on oltava hallitus, johon kuuluu vähintään kolme jäsentä. Hallituksen on lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaan huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita. Hallitus edustaa yhdistystä" (YhdL § 35).

HALLITUS ON KOLLEKTIIVI

Hallituksen jäsenyys ei anna henkilölle juuri muuta valtaa kuin oikeuden osallistua hallituksen kokouksiin ja niissä tapahtuvaan päätöksentekoon, vaatia hallituksen koolle kutsumista ja moittia yhdistyksen kokouksen tekemää päätöstä.

Yleensä "hallitus on päätösvaltainen, kun läsnä on yli puolet hallituksen jäsenistä mukaan luettuna hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja." Näissä kokouksissa hallitus tekee päätökset.

Yksittäinen hallituksen jäsen ei siis esimerkiksi voi ilman hallitukselta saamaansa valtuutusta:

o antaa tehtäviä kenellekään yhdistyksen luottamushenkilölle tai työntekijälle

o lausua yhdistyksen kantaa mihinkään kysymykseen

o tehdä sopimuksia yhdistyksen nimissä

Käytännössä usein hallitus delegoi puheenjohtajalle oikeuden toimia hallituksen nimissä päivittäisjohtajana. Silloin hän antaa tehtäviä toimistolle, muulle luottamushenkilöjohdolle ja toimihenkilöjohdolle sekä lausuu yhdistyksen kannan ja on oikeutettu tekemään yhdistyksen nimissä määrättyjä sopimuksia.

LAKIMÄÄRÄISET TEHTÄVÄT

Yhdistyslaissa on määrätty joitakin lakimääräisiä tehtäviä, jotka hallituksen on aina hoidettava. Näitä tehtäviä on melko vähän eikä niiden hyväkään hoitaminen vie hallitukselta yleensä juurikaan aikaa.

1. Jäsenluettelon pitäminen (YhdL § 11).

Jäsenluettelosta määrätään yhdistyslaissa, että siihen on merkittävä kunkin jäsenen täydellinen nimi ja kotipaikka. Hallitus on täyttänyt velvollisuutensa esimerkiksi silloin, kun se on antanut jäsenluettelon pitämisen tehtäväksi jollekulle henkilölle, antanut tälle ohjeet sen pitämisestä ja vielä valvoo, että sitä todella pidetään.

LounaPlussa ry:n säännöissä on määrätty, että hallitus "pitää heistä [=jäsenistä] rekisteriä." (§ 3)

2. Yhdistyksen kokouksen koollekutsuminen, valtuutettujen kokouksen koollekutsuminen, erillisen äänestystilaisuuden ja postiäänestyksen järjestäminen (YhdL § 20, 21 ja 22) ja erillisen äänestyksen tai postiäänestyksen pöytäkirjan laatiminen (YhdL § 31). Hallitus siis kutsuu koolle yhdistyksen ja valtuuston kokoukset. Samoin se järjestää erilliset äänestykset ja postiäänestykset, mikäli säännöissä on mainittu tällainen päätöksentekomuoto. Kokouskutsu on luonnollisesti tehtävä säännöissä määrättyllä tavalla ja sääntöjen määräämässä ajassa. Erillisen ja postiäänestyksen toteutus taas tapahtuu äänestys- tai vaalijärjestyksessä määrättyllä tavalla. LounaPlus ry:n säännöissä on erikseen määrätty, että ”yhdistyksen kokoukset kutsuu koolle hallitus” (§ 7).

3. Yhdistyksen edustajana toimiminen (YhdL § 35).

Tässä yhteydessä "edustaminen" tarkoittaa lakisääteistä edustamista. Niinpä viranomaisen tiedoksiannon katsotaan tulleen yhdistykselle, kun se toimitettu hallitukselle tai nimenkirjoittajalle. Hallitus myös edustaa yhdistystä oikeudessa, ellei sitten hallitus itse ole jutun vireille panijana. Tässä tapauksessa yhdistyksen kokous valitsee edustajan vastaamaan.

4. Toiminta purkautuneen yhdistyksen selvitysmiehenä (YhdL 40).

Jos yhdistys itse päättää lopettaa toimintansa, hallitus huolehtii selvitystoimista, siitä että sitoumukset hoidetaan ja yhdistyksen toiminta loppuu hallitusti. Yhdistyksen kokous voi halutessaan valita myös muun selvitysmiehen tai muut selvitysmiehet.

5. Yhdistyksen omaisuuden luovuttaminen konkurssiin (YhdL 61).

Yhdistys on luovutettava konkurssiin, jos varat eivät riitä kattamaan velkoja.

Konkurssia selvittelevän selvitysmiehen tehtävät ovat niin moninaiset ja vastuut sen verran suuret, että ennen tehtävään ryhtymistä tai viimeistään välittömästi sen vastaanottamisen jälkeen on syytä perehtyä asiaan esimerkiksi lakimiehen opastuksella.

6. Muiden lakien mukaiset tehtävät, esimerkiksi:

- tilinpäätöksen allekirjoitus (kirjanpitolaki, luku 3 § 7)

- tilaisuuden varaaminen tilintarkastajille toimittaa tarkastus siinä

laajuudessa kuin tämä katsoo sen tarpeelliseksi sekä antaa sellaista selvitystä ja apua, jota tilintarkastaja pyytää (tilintarkastuslaki, luku 4 § 22)

2 .TEHTÄVÄT, JOTKA HALLITUS VOI HOITAA

Yhdistyslaissa on myös lueteltu joitakin tehtäviä, joita hallitus voi hoitaa. Nämäkin työt ovat melko yleensä vähätöisiä.

1. Jäsenluettelotietojen luovuttaminen ulkopuolisille (YhdL § 11).

Yhdistyslaissa on hieman epämääräisesti todettu, että jäsenluettelotietojen ulkopuolisille "luovuttamisesta voi päättää yhdistyksen hallitus." Tietojen luovuttamisen suhteen kannattaa olla hyvin varovainen. Ainakin periaatepäätös kannattaa aina teettää yhdistyksen kokouksella.

Lain tarkoittamaa "jäsenluettelotietojen luovuttamista" ei ole:

- laissa jäsenluettelotietoihin sisältyväksi määrättyjen tietojen luovuttamista muille yhdistyksen jäsenille

- henkilörekisterilain mukaan jokaisella jäsenellä on oikeus saada nähtäväkseen kaikki hänestä itsestään jäsenluettelossa olevat tiedot

- jäsenten osoite- ym. tietojen antamista liiton käytettäväksi.

Jäsenluettelotietojen luovuttamisasia on pohdittava yhdistyskohtaisesti: esimerkiksi potilasyhdistykset, poliittiset puolueet ja jotkut yhteiskunnallisiin aisoihin vaikuttamaan pyrkivät yhdistykset eivät ehkä halua antaa jäsenluettelotaan ulkopuolisille - tai ainakaan niiden jäsenet eivät halua jäsenyyttään ulkopuolisten tietoon. Toisaalta asiaa on pohdittava tapauskohtaisesti - esimerkiksi vaalimainontaan monet henkilöt suhtautuvat negatiivisesti.

2. Jäsenten ottaminen yhdistykseen, ellei säännöissä ole toisin määrätty (YhdL § 12) ja jäsenten erottaminen, jos säännöissä on niin määrätty (YhdL § 15).

Yleensä hallitus ottaa yhdistyksen jäsenet. Jäseneksi ottamisen tulee perustua yhdistyksen sääntöihin. Niissä on määrätty jäsenyyden ehdot. Hyväksymistä käsitellessään hallitus voi kuitenkin käyttää omaa harkintaansa - kaikkia jäsenyyden ehdot täyttäviä ei välttämättä tarvitse ottaa jäseniksi.

Erottamisen tulee niin ikään perustua sääntöihin ja lakiin. Lain mukaisina erottamisen perusteina voivat olla:

- jäsen on jättänyt täyttämättä ne veloitteet, joihin hän on yhdistykseen liittymällä sitoutunut

- jäsen on menettellyllänsä yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä

- jäsen ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja.

Lisäksi säännöissä voidaan määrätä, että jäsen voidaan katsoa eronneeksi, jos hän on jättänyt jäsenmaksunsa maksamatta säännöissä määrätyn ajan.

LounaPlussa ry:n säännöissä on määrätty, että "hallitus hyväksyy yhdistyksen jäsenet" (§ 3). LounaPlussa ry:n säännöissä ei ole puhuttu mitään jäsenten erottamisesta – erottamisen siis suorittaa yhdistyksen kokous.

3. Kanteen nostaminen yhdistystä vastaan, jos se on tehnyt moitteenvaraisen päätöksen (YhdL § 32).

Moitteenvarainen on päätös, joka ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä tai on muutoin lain tai yhdistyksen sääntöjen vastainen.

Tällaisen päätöksen perusteella yhdistyksen jäsen tai hallituksen jäsen tai hallitus voi nostaa moitekanteen, edellyttäen että kanteen nostaja ei ole myötävaikuttanut päätöksen tekemiseen.

Moitekanne johtaa haasteeseen ja siihen, että yhdistyksen kotipaikan alioikeus aikanaan päättää, oliko päätös moitteenvarainen vai ei. Jos se oli moitteenvarainen, tuomioistuin kieltää päätöksen toimeenpanon.

Jos yhdistys on tekemässä moitteenvaraista päätöstä, hallituksen tulee siitä huomauttaa kokoukselle ja ilmoittaa samalla, että se tulee moittimaan päätöstä, jos kokous sen tekee. Lisäksi hallitus voi jättää ilmoituksen eroamisestaan. Ainakin päätösvaltaisen hallituksen tulee lisäksi jättää pöytäkirjaan päätöksen tekemisen jälkeen eriävä mielipide tai vastalause.

4. Yhdistyksen nimenkirjoitusoikeuden antaminen, jos säännöissä on niin määrätty (YhdL § 36).

Yhdistyksen säännöissä voi olla määräys, jonka mukaan hallitus voi antaa jollekulle toimi- tai luottamushenkilölle oikeuden kirjoittaa yhdistyksen nimi. Jos näin on, hallitus voi päätöksen tehdä. Jos säännöissä taas ei ole tällaista määräystä, hallitus ei luonnollisesti voi antaa nimenkirjoitusoikeutta.

5. Yhdistyksen omaisuuden myyminen, vaihtaminen ja kiinnittäminen, jos säännöissä on niin määrätty (YhdL § 23).

Käytännössä hallituksella on oikeus myydä ja vaihtaa vähäistä omaisuutta toimeenpanotehtävänsä perusteella. Kiinteistöä tai yhdistyksen toiminnan kannalta merkittävää omaisuutta hallitus ei saa myydä, vaihtaa eikä kiinnittää ilman, että säännöissä on tästä määräys.

3. HALLITUKSEN MUITA TEHTÄVIÄ

Lain määräämät ja erikseen mahdollistamat tehtävät on hoidettava hyvin. Se ei kuitenkaan riitä, vaan lisäksi hallituksen on vakiintuneen järjestökäytännön mukaan huolehdittava monista töistä.

1. Yhdistyksen muu edustaminen

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa yhdistyksen kannan lausumista, sopimusten tekemistä yhdistyksen nimissä ja yhteydenpitoa muihin järjestöihin ja organisaatioihin.

2. Etulinjan tukeminen

Etulinjalla tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka yhdistyksessä ovat tekemisissä suoraan jäsenten kanssa. Etulinjan muodostavat luottamusmiehet, työsuojeluvaltuutetut, huvitoimikunnan jäsenet, yhdistyksen omat kouluttajat, tiedottaja ja niin edelleen. Heidän toiminnastaan riippuu, miten hyvin yhdistys pystyy palvelemaan jäseniään. Hallitus voi omalta osaltaan parantaa heidän edellytyksiään toimia tehtävissään tarjoamalla heille tukea. Tämä tuki voi olla tietotukea tai tunnetukea. Tietotuki tähtää heidän tiedon tasonsa nostamiseen ja tunnetuen avulla pyritään pitämään huolta heidän motivaatiostaan ja jaksamisestaan

3. Päätösten toimeenpano

Hallituksen ensisijainen tehtävä yhdistyksessä on yhdistyksen tekemien päätösten toimeenpano. Sen kiistattomana velvollisuutena on panna täytäntöön kaikki yhdistyksen kokouksen tekemät päätökset ja kaikki erillisessä äänestyksessä tai postiaänestyksessä tehdyt päätökset.

Tämä tarkoittaa todella kaikkia päätöksiä. Näitä ovat myös muun muassa toimintasuunnitelma ja talousarvio.

Yhdistyksen kokous voi myös halutessaan delegoida hallitukselle omaan päätäntävaltaansa kuuluvia tehtäviä. Se voi niin halutessaan siirtää hallitukselle kaiken muun paitsi sen, minkä säännöt tai laki suoranaisesti kieltävät. Lain mukaan (YhdL § 23) yhdistyksen (valtuuston) kokouksessa on päätettävä:

- yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta
- kiinteistön luovuttamisesta tai kiinnittämisestä taikka yhdistyksen toiminnan kannalta muun huomattavan omaisuuden luovuttamisesta
- erillisen tai postiaänestyksen äänestys- tai vaalijärjestyksestä
- hallituksen tai sen jäsenen taikka tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta
- tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä
- yhdistyksen purkamisesta.

Sääntöjen määräyksellä voidaan hallitukselle kuitenkin antaa oikeus myydä, vaihtaa tai kiinnittää yhdistyksen omaisuutta.

Jos yhdistyksen kokous on tekemässä päätöstä, jota hallitus ei katso pystyvänsä toteuttamaan tai ei halua toteuttaa, tästä on huomautettava kokoukselle. Jos kokous pitää kannastaan kiinni, ei hallituksella ole muuta mahdollisuutta kuin jättää eroilmoitus. Jos hallitus ei reagoi mitenkään kokouksen tekemään päätökseen, se merkitsee sitä, että kokouksella on oikeus luottaa, että hallitus haluaa panna päätöksen täytäntöön.

4. Juoksevien asioiden hoito

Juoksevat asiat tarkoittavat erilaisia järjestörutiineja ja liiton jokapäiväisiä

asioita: kirjeenvaihtoa, arkistonhoitoa, erilaisten ilmoitusten tekemistä liittoon ja viranomaisille ja niin edelleen.

Näistä asioista huolehtiminen on hallituksen tehtävä. Tämä ei taaskaan tarkoita sitä, että papereiden mapittaminen arkistoon tulisi tehdä hallituksen kokouksessa, vaan sitä, että järjestelmän täytyy olla kunnossa. Kun tehtävä ja ohjeet on jollekulle annettu ja ohjeiden noudattamista valvotaan, hallitus on hoitanut tehtävänsä.

Jos vastuuhenkilöä ei ole nimetty eikä ohjeita annettu, hallitus on syyllistynyt huolimattomuuteen, josta voi seurata vaikka se, että hallitus menettää jäsenten luottamuksen ja tulee erotetuksi.

5. Rahavarojen ja muun omaisuuden hoito

Talousasioidenkin hoidossa periaate on: järjestelmän täytyy olla kunnossa, yksityiskohdat hoitaa tehtävään nimetty toimihenkilö.

Talousasioiden hoidossa täytyy ainakin seuraavien asioiden olla kunnossa:

- laskujen hyväksyminen (pienissä yhdistyksissä puheenjohtajan omia matka-edustus- palkkiolaskuja lukuun ottamatta tämän tekee puheenjohtaja)
- maksuliikenne
- kassanhoito, jos käteiskassaa yleensä tarvitaan
- kirjanpito
- talouspäätösten tekeminen

Talousasioissa hallitus voi delegoida rutiinit toimihenkilöiden hoidettavaksi. Kaikkea ei kuitenkaan saa delegoida. Hallituksella täytyy olla talouden kokonaisuus hallinnassaan ja hallituksen täytyy tehdä tärkeimmät taloudelliset päätökset. Ainakin seuraavat asiat tulee aina päättää hallituksen kokouksessa ja laittaa päätöksestä merkintä pöytäkirjaan:

- tilien avaaminen ja lopettaminen rahalaitoksissa
- tilien käyttöä koskevat valtuudet
- kirjanpidon tilikartta
- poikkeamat talousarviosta
- organisaatiossa tai sisäisessä valvonnassa tapahtuneet muutokset
- kirjanpidossa käytettävät tilikirjat
- kirjanpitäjän ja kassanhoitajan nimittäminen
- käteiskassan enimmäismäärän vahvistaminen
- poistojen laskemisperusteet
- lainojen ottaminen

6. Sisäisen toiminnan valvonta ja johto

Käytännössä tämä tarkoittaa niin luottamushenkilöiden kuin mahdollisten palkattujenkin toimihenkilöiden valvontaa ja johtamista. Hallitus on kaikkien luottamus- ja toimihenkilöiden kollektiivinen esimies. Hallitus siis nimittää heidät, ja tarvittaessa myös erottaa, antaa heille tehtävät ja valvoo heidän toimintaansa.

Hallitus voi myös aina nimittää erilaisia työryhmiä, toimikuntia ja tiimejä helpottamaan omaa työtään.

Usein on järkevää laatia yhdistyksen keskeisille toimihenkilöille (puheenjohtaja, sihteeri, rahastonhoitaja, keskeisimpien toimintojen vetäjät) omat toimenkuvansa.

7. Yhdistyksen päätösten valvonta

Tämä valvonta on toisaalta laillisuusvalvontaa toisaalta tarkoituksenmukaisuuden "valvontaa". Laillisuusvalvonta merkitsee mahdollisuutta nostaa moitekanne yhdistystä vastaan, jos se on tehnyt moitteenvaraisten tai mitättömän päätöksen. Tarkoituksenmukaisuuden "valvonta" on taas sitä, että hallituksen tulee jättää eroilmoitus,

jos yhdistyksen kokous tekee päätöksen, jota hallitus ei halua tai usko pystyvänsä toteuttamaan.

8. Aloitteiden tekeminen yhdistyksen toiminnan kehittämiseksi

Hyvä hallitus ei ole pelkkä toimitusministeristö, joka hoitaa päälle kaatuvat asiat ja muut asiat, jotka hallitukselle on laissa tai säännöissä nimenomaan määrätty. Hyvä hallitus seuraa jatkuvasti ja aktiivisesti yhdistyksen toimintaympäristöä ja toimintaa ja se tekee tarvittaessa yhdistyksen kokoukselle esityksiä, joiden avulla yhdistyksen toiminnan on mahdollista kehittyä.

Aloitteellisuuttaan hallitus voi osoittaa esimerkiksi laatimalla kunnollisen toimintasuunnitelman yhdistyksen kokouksen käsiteltäväksi. Kunnollisessa toimintasuunnitelmassa on erotettu toisistaan strateginen osuus ja seuraavan vuoden toiminnan suunnittelu.

Strateginen osuus käsittää:

- ympäristön analyysin, jossa kartoitetaan ympäristön uhkakuvia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia
- sidosryhmien analyysin. Sidosryhmällä tarkoitetaan sellaista organisaatiota tai ihmisryhmää, joka odottaa yhdistykseltä jonkinlaista käyttäytymistä. Ainakin keskeisten sidosryhmien odotukset yhdistykseltä on syytä selvittää.
- toiminta-ajatuksen määrittelyn. Toiminta-ajatus on lyhyt selvitys, joka kertoo yhdistyksen ainutkertaisen tehtävän.
- päämäärät seuraavalle keskipitkän tähtäimen suunnittelukaudelle. Päämäärissä kuvataan lähinnä sitä, mitä pyritään saamaan aikaan - ei sitä, mitä aiotaan tehdä.

Seuraavan vuoden toiminnan suunnittelu käsittää:

- toiminta-ajuksesta ja päämääristä johdetut tavoitteet
- keinot tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yhdistyksen kokoukselle esitettävän toimintasuunnitelman tulee olla lyhyt, yleensä korkeintaan pari liuskaa riittää. Tekstin on kuitenkin oltava tarkkaan harkittua ja siinä on näyttävä ne keskeiset painopistealueet, joihin yhdistys tulevana vuonna aikoo keskittyä.

YHDISTYKSEN LUOTTAMUSHENKILÖN VASTUU

Minkään yhdistyksen kenenkään jäsenen ei ole pakko ottaa vastaan mitään hänelle tarjottua luottamustehtävää. Siitä voi kieltäytyä mistä hyvänsä syystä - tai ilman syytäkin. Jos luottamustehtävä kuitenkin otetaan vastaan, se merkitsee, että:

- jäsen on epäsuorasti antanut lupauksen hoitaa luottamustehtävänsä parhaan kykynsä mukaan

- jäsen on valmis vastaamaan niistä seuraamuksista, jotka saattavat seurata, mikäli luottamustehtävää ei hoideta asianmukaisesti

Hallituksen (ja siis myös sen jokaisen jäsenen) on "lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaan huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita" (YhdL § 35). Huolellisuus tarkoittaa professori Veli Merikosken mukaan tapaa, jolla "huolellinen mies hoitaa omia asioitaan." Asiat on siis hoidettava hyvin.

Huolellista asioiden hoitamista ei siis esimerkiksi ole se, että henkilö antaa valita itsensä hallitukseen, mutta ei sitten vaivaudu juurikaan osallistumaan hallituksen kokouksiin.

Luottamushenkilön vastuu voidaan jakaa neljään osaan:

1. Parlamentaarinen vastuu. Parlamentaarinen vastuu merkitsee tarkoituksenmukaisuusvastuuta. Se tarkoittaa, että luottamushenkilön kaiken toiminnan tulee olla yhdistyksen kannalta tarkoituksenmukaista.

Yhdistyksen hallituksen jäsenen parlamentaarinen vastuu näkyy muun muassa siinä, että hänet voidaan mistä tahansa syystä erottaa toimestaan kesken toimikauden.

2. Siviilioikeudellinen vastuu. Siviilioikeudellinen vastuu merkitsee vahingon-

korvausvelvollisuutta. Siitäkin on määrätty yhdistyslaissa. 1990 alussa voimaan tulleessa yhdistyslaissa määrätään:

"Hallituksen jäsen, yhdistyksen toimihenkilö ja tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhdistykselle. Sama koskee tätä lakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla yhdistyksen jäsenelle tai muulle aiheutettua vahinkoa. Työntekijän asemassa olevan vahingonkorvausvelvollisuudesta on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty."

Tämä vastuu on luonteeltaan solidaarinen, eli jokainen syyllinen vastaa omasta ja toistensa puolesta.

3. Rikosoikeudellinen vastuu. Rikosoikeudelliset määräykset astuvat kuvaan siinä vaiheessa kun lakia on rikottu ja yhdistyksen oikeuksia loukattu.

4. Moraalinen vastuu. Parlamentaarinen, siviilioikeudellinen ja rikosoikeudellinen vastuu konkretisoituvat varsin harvoin. Yhdistysten sietokykyä ja jäsenten osaamattomuutta ja passiivisuutta on myös mahdollista käyttää hyväksi ja luottaa siihen, että tehtiinpä mitä tahansa luottamustehtävästä ei tule potkuja, korvauksia ei vaadita eikä rikosoikeudellista prosessia panna vireille.

Moraalinen luottamushenkilö ei käytä tilannetta hyväkseen, vaan toimii siten, että kriittisinkään tarkkailija ei löydä hänen toimistaan arvostelun aihetta.